

Odstoupení od smlouvy a bezdůvodné obohacení

Úprava vydání plnění a jeho rozsahu v případě odstoupení od smlouvy, obsažená v ustanovení § 351 obch. zák., je v poměru k úpravě bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku úpravou speciální, ustanovení § 451 a násl. obč. zák. o bezdůvodném obohacení se tedy v těchto případech nepoužijí. Práva vzniklá odstoupením od smlouvy jsou pouze práva založená ustanovením § 351 obch. zák., nikoli práva vyplývající z právní úpravy bezdůvodného obohacení obsažené v ustanovení § 451 až § 459 obč. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Cdo 2799/2007, ze dne 3.12.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. V. N., , zastoupeného JUDr. V.R., advokátem, , proti žalované T., a.s., , zastoupené JUDr. J. K., advokátkou, , o 688 416 Kč, vedené u Okresního soudu ve Vsetíně - pobočky ve Valašském Meziříčí pod sp. zn. 15 C 194/2003, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. listopadu 2006, č.j. 11 Co 409/2006-139, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 30. listopadu 2006, č. j. 11 Co 409/2006-139, a rozsudek Okresního soudu ve Vsetíně - pobočky ve Valašském Meziříčí ze dne 16. března 2006, č.j. 15 C 194/2003-124, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Ostravě ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek ze dne 16. března 2006, č.j. 15 C 194/2003-124, jímž Okresní soud ve Vsetíně - pobočka ve Valašském Meziříčí zamítl žalobu o zaplacení 688 416 Kč a rozhodl o nákladech řízení (výrok I.). Dále rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II.). Soudy obou stupňů tak rozhodly poté, co k dovolání žalované Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 22. října 2003, č.j. 32 Odo 52/2003-80, zrušil rozsudek soudu prvního stupně ze dne 16. listopadu 2001, č.j. 12 C 82/2001-32, a rozsudek odvolacího soudu ze dne 4. července 2002, č.j. 11 Co 191/2002-56, a věc vrátil se závazným právním názorem soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Podle posouzení Nejvyššího soudu je řešení otázky charakteru nároku na vydání „užitků z bezdůvodného obohacení“ (tj. zda jde o občanskoprávní nebo o obchodní nárok), které jsou předmětem žalobního nároku, odvislé od toho, zda odpadnuvší původní právní důvod plnění (kupní smlouva) měl obchodní povahu či nikoli, přičemž odpověď na tuto otázku bude rozhodující i pro přijetí závěru, zda promlčení práva na vydání těchto „užitků“ se řídí právní úpravou občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“) či obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák“).

Při posouzení důvodnosti námitky promlčení vznesené žalovanou, která byla podle odůvodnění rozsudku odvolacího soudu rozhodující otázkou v odvolacím řízení, vyšel odvolací soud ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, přičemž se ztotožnil i s právními závěry, které soud prvního stupně z takto zjištěného stavu dovodil.

V řízení bylo prokázáno, že účastníci řízení (žalobce jako prodávající a žalovaná jako kupující) uzavřeli dne 29. října 1993 kupní smlouvu, jejímž předmětem byl automobil O. F. 2,3 D. Dále bylo v řízení prokázáno, že na uvedený automobil byla mezi žalovanou jako pronajímatelem aj. V. jako

nájemcem uzavřena dne 25. října 1993 leasingová smlouva, na základě níž jmenovaný vozidlo užíval a platil žalované za užívání vozidla dohodnuté měsíční leasingové splátky. Přestože žalovaná od kupní smlouvy uzavřené se žalobcem pro vady vozidla s účinností k 1. listopadu 1994 platně odstoupila, nijak leasingovou smlouvu s nájemcem J. V. neřešila; jmenovaný dále vozidlo užíval a platil dohodnuté měsíční leasingové splátky žalované, přičemž podle protokolu o ukončení leasingové smlouvy ze dne 30. října 1996 skončila leasingová smlouva po ukončení plateb dle splátkového kalendáře dne 29. října 1996. Podle shodného právního posouzení soudů obou stupňů šlo v případě kupní smlouvy uzavřené mezi účastníky o obchodnězávazkový vztah, přičemž obchodní charakter má i nárok na vydání „užitků z bezdůvodného obohacení“, jejichž vydání se žalobce po žalované v důsledku zániku kupní smlouvy odstoupením domáhal. I když předmětem řízení bylo posouzení nároku žalobce na plnění z leasingové smlouvy, které žalovaná získala od nájemce J. V. na leasingových splátkách v celkové výši 688 416 Kč až po odstoupení od kupní smlouvy (konkrétně v období od 1. 11. 1994 do 1. 10. 1996), podle odvolacího soudu soud prvního stupně nijak nepochybil, vyšel-li při posuzování délky a počátku běhu promlčecí doby z ustanovení § 397 a § 394 odst. 1 obch. zák. Podle jeho názoru totiž i tyto nároky, kdy jde spíše o užitky ve smyslu přírůstku, měly být vypořádány v obecné čtyřleté promlčecí době, která počala žalobci běžet okamžikem, kdy žalovaná od kupní smlouvy odstoupila, tj. dnem 1. listopadu 1994. Podal-li proto žalobce žalobu až dnem 30. června 1999, stalo se tak až po té, kdy mu promlčecí doba dne 1. listopadu 1998 uplynula. Proto rozsudek soudu prvního stupně jako věcně správný potvrdil.

Rozsudek odvolacího soudu v obou jeho výrocích napadl žalobce dovoláním, opíraje jeho přípustnost o zásadní právní význam napadeného rozhodnutí podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Podle dovolatele postupoval odvolací soud správně potud, pokud vyšel z komplexní právní úpravy promlčení obsažené v obchodním zákoníku (byť s nesprávným závěrem o promlčení žalobního nároku), nesouhlasí však již s výhradním použitím této právní normy „ve vztahu k žalovanému nároku na vydání užitků z bezdůvodného obohacení“, neboť institut bezdůvodného obohacení upravuje výlučně občanský zákoník (konkrétně § 458 odst. 2, pokud jde o užitky z bezdůvodného obohacení).

Dovolatel brojí proti závěru odvolacího soudu o promlčení žalobního nároku. Konkrétního právního pochybení se podle jeho názoru dopustil odvolací soud při stanovení počátku běhu promlčecí doby, když na zjištěný skutkový stav aplikoval nesprávnou právní normu, konkrétně § 394 odst. 1 obch. zák., a to na základě nesprávné úvahy, že jde o nárok vzniklý v důsledku odstoupení od smlouvy. O takový nárok však podle dovolatele v posuzované věci nešlo, neboť předmětem žaloby je nárok, který vznikl až po samotném odstoupení od smlouvy (konkrétně jde o vydání plnění, které žalovaná přijímala od leasingového nájemce po odstoupení od smlouvy), nikoli v jeho důsledku. Dovolatel, poukazující i na konkrétní soudní judikaturu, zastává a obhajuje názor, že v otázce počátku běhu promlčecí doby je třeba vyjít z § 391 odst. 1 obch. zák., přičemž promlčecí doba mu nemohla začít běžet před okamžikem, kdy bylo plnění leasingovým nájemcem žalované poskytnuto. Dospěl-li proto odvolací soud na základě aplikace nesprávného ustanovení § 394 odst. 1 obch. zák. k závěru o promlčení žalobního nároku, nemůže podle dovolatele toto jeho posouzení obstát. Proto navrhl, aby dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) ve spojení s § 237 odst. 3 o. s. ř., neboť směřuje proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen (po zrušení rozsudku soudu prvního stupně ze dne 16. listopadu 2001, č.j. 12 C 82/2001-32, rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2003, č.j. 32 Odo 52/2003-80) v pořadí první rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé a dovolací soud spatřuje zásadní právní význam napadeného rozhodnutí v otázce počátku běhu promlčecí doby u práva uplatněného žalobou, kterou odvolací soud řešil v rozporu s hmotným právem.

Vzhledem k přípustnosti podaného dovolání dovolací soud nejprve zkoumal, zda řízení netrpí

vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř. (tzv. zmatečnosti), jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (srov. § 242 odst. 3, větu druhou, o. s. ř.). Tyto vady však dovolatel netvrdil a dovolací soud je z obsahu spisu neshledal.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumal v napadeném rozsahu (srov. § 242 odst. 1 o. s. ř.), jsa vázán uplatněným dovolacím důvodem včetně toho, jak jej dovolatel obsahově vymezil (srov. § 242 odst. 3, větu první, o. s. ř.). Dovolací soud se proto zabýval správností právního posouzení věci zpochybňovaného dovolatelem [dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.].

Právní posouzení věci je činnost soudu, spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná či nikoliv.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určenou nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Odvolací soud založil závěr o promlčení žalobního nároku na názoru, že žalobci počala běžet čtyřletá promlčecí doba u práva uplatněného žalobou podle § 394 odst. 1 obch. zák.

Dovolací soud shledává pro řešení otázky počátku běhu promlčecí doby v předmětné věci za rozhodující posouzení, zda jde v případě žalobního nároku o právo vzniklé odstoupením od smlouvy (jak dovodil odvolací soud), neboť v takovém případě by promlčecí doba běžela žalobci ode dne, kdy oprávněný (v posuzované věci žalovaná) odstoupil od smlouvy (srov. § 394 odst. 1 obch. zák.), a nikoli ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno u soudu (srov. § 391 odst. 1 obch. zák.), jak tvrdí dovolatel.

Podle § 351 obch. zák. odstoupením od smlouvy zanikají všechna práva a povinnosti stran ze smlouvy. Odstoupení od smlouvy se však nedotýká nároku na náhradu škody vzniklé porušením smlouvy, ani smluvních ustanovení týkajících se volby práva nebo volby tohoto zákona podle § 262, řešení sporů mezi smluvními stranami a jiných ustanovení, která podle projevené vůle stran nebo vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy (odstavec 1). Strana, které bylo před odstoupením od smlouvy poskytnuto plnění druhou stranou, toto plnění vrátí, u peněžního závazku spolu s úroky ve výši sjednané ve smlouvě pro tento případ, jinak stanovené podle § 502. Vrací-li plnění strana, která odstoupila od smlouvy, má nárok na úhradu nákladů s tím spojených (odstavec 2).

Jelikož podle zjištění soudů obou stupňů nedošlo mezi účastníky k odchýlné dohodě od tohoto dispozitivního ustanovení, je třeba za práva vzniklá odstoupením od smlouvy ve smyslu § 394 odst. 1 obch. zák. považovat jen ta práva, která toto ustanovení zakládá (včetně jejich příslušenství), tedy právo na vrácení plnění poskytnuté druhou stranou před odstoupením od smlouvy (u peněžního závazku právo na vrácení plnění spolu s úroky) a právo strany, která od smlouvy odstoupila, na úhradu nákladů spojených s vrácením plnění. Jiná práva, včetně žalobou uplatněného práva, nelze považovat za práva vznikající odstoupením od smlouvy, byť by byla posouzena jako práva na vydání užitků z bezdůvodného obohacení podle § 458 odst. 2 obč. zák. V této souvislosti Nejvyšší soud již opakovaně vyjádřil (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2003, sp. zn. 32 Odo 417/2003 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2006, sp. zn. 32 Odo 264/2005), že úprava vydání plnění a jeho rozsahu v případě odstoupení od smlouvy, obsažená v ustanovení § 351 obch. zák., je v poměru k úpravě bezdůvodného obohacení v občanském zákoníku úpravou speciální, a tudíž ustanovení § 451 a násl. obč. zák. o bezdůvodném obohacení se v těchto případech nepoužijí. Z toho plyne též závěr, že práva vzniklá odstoupením od smlouvy jsou pouze práva založená

ustanovením § 351 obch. zák., nikoli práva vyplývající z právní úpravy bezdůvodného obohacení obsažené v ustanovení § 451 až § 459 obč. zák.

Lze tak uzavřít, že odvolací soud při určení počátku běhu promlčecí doby v důsledku aplikace nesprávné právní normy (§ 394 odst. 1 obch. zák.) právně pochybil, a tudíž byl dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. uplatněn důvodně. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.), rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243b odst. 2, část věty za středníkem, o. s. ř.); jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i jej a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)
- [Ustanovení zástupce](#)